

KRITIKAI ELMÉLETEK 1.

Cím

Kódok M-DE-302

Hirdető Mesterképzések Iskolája

Környezet Tantermi

Kurszus adatok			Tantárgy adatok			
Kurszus típusa	Kontaktóra	Otthoni munkaóra	Befoglaló tantárgy	Tantárgy típusa	Félév	Tantárgy kreditértéke
Gyakorlati	36	114	KRITIKAI ELMÉLETEK	kötelező	MA1 2026 őszi	5

Ajánlás**Rövid leírás**

A kurzus célja, hogy a kritikai és kulturális tanulmányok (critical and cultural studies) főbb tendenciáit megismertesse a designelmélet leendő szakembereivel. A tantárgy interdiszciplináris, így több folyamatra is érzékeny elmélettörténeti perspektívában vázolja fel a panorámát

Oktatók

Oktató neve	Elérhetősége	Óraszám	BIO	Fogadóóra
Balázs Anna	balazsann@gmail.com	50%		
Dr. Povedák István	povedak@mome.hu	50%		kedd 12-13

Félév menete

A kurzus formátuma			Órarendi időpontok
heti rendszerességű kontaktórák			csütörtök 10-12.10
Az egyes foglalkozások jellege és ütemezésük, tanári közreműködés jelölése			
Hetek	Dátum	Heti tartalom	Műhely/speciális terem
1		Kritikai? Elméletek? Bevezető fogalmak, koncepciók	
2		A Frankfurti iskola	
3		Francia filozófia (1): A strukturalizmus	

4		Francia filozófia (2): Modern szubjektum- és szerzőelméletek	
5		Posztkolonializmus 1	
6		Posztkolonializmus 2	
7		Kurzushét	
8		Multikulturalizmus, etnicitás, újnacionalizmus 1	
9		Multikulturalizmus, etnicitás, újnacionalizmus	
10		Feminizmus, feminista kultúraelméletek és a gender studies 1	
11		Feminizmus, feminista kultúraelméletek és a gender studies 2	
12		Kanonizáció	
13		ZH	
14		Értékelés	
15			

Kurzusteljesítés feltételei, követelmények és értékelés				
A hallgatók tennivalói, feladatai				
Követelmény, beadandó munka	Értékelés módja	Értékelés szempontjai	Leadási határidő, alkalom	Súly az érdemjegyen
órai prezentáció	%	szakirodalmi ismeretek	megbeszélt időpontban	40%
zh	%	ua.	utolsó óra	40%
órai munka	%	ua.	folyamatos	20%
Általános, átfogó feltételek				
Aktív részvétel a kurzuson, heti rendszerességű készülés, referátum megtartása.				

Jegyzetek és irodalom
Kötelező irodalom Lévi-Strauss, Claude, Strukturális antropológia 1-2, Bp, 2001. Strukturális antropológia. I. (Osiris tankönyvek, 2001) Michel Foucault: Szavak és dolgok. Bp. Osiris, 2000 Vivek Chibber: https://merce.hu/2022/12/18/hol-teved-a-posztkolonialis-elmelet/ Benedict Anderson, Imagined Communities: Reflections and the Origins and Spread of Nationalism. Verso: London, 1991. 2nd edition. 1-16, 30-47. Höhne, Florian – Meireis, Torsten: Religion and neo-nationalism in Europe, Berlin, 2020. 9-61. CSÁNYI, Gergely, KOVÁTS, Eszter: Excelszemléletű baloldal: Mi az az interszekcionalitás, és mi a baj vele? MÉRCE. https://merce.hu/2020/09/02/excelszemleletu-baloldal-mi-az-az-interszekcionalitas-es-mi-a-baj-vele/ ANDRÁS, Edit: Kánon. Hvg.A mű. https://amu.hvg.hu/2022/02/22/kanon/ Kapelner Zsolt: A kritika radikalitása: A frankfurti iskola és a kritikai elmélet. In: Antal Attila et al. (szerk.) Marx... Interpretációk, irányzatok, iskolák. Bp., 2018. https://www.academia.edu/42151793/A_kritika_radikalit%C3%A1sa_A_frankfurti_iskola_%C3%A9s_a_kritikai_elm%C3%A9let Max Horkheimer – Theodor W. Adorno: A kultúripar. A felvilágosodás mint a tömegek becsapása. In A felvilágosodás dialektikája. Max Horkheimer (szerk.) – Theodor W. Adorno (szerk.). (hely nélkül): Gondolat – Atlantisz – Medvetánc. 1990. 147–200. o. (feltöltve) Theodor W. Adorno: A félműveltség elmélete. In: Wessely Anna (szerk.): A kultúra szociológiája. Bp, 2003. 96-113. https://www.szaktars.hu/osiris/view/wessely-anna-szerk-a-kultura-szociologiaja-szemeszter-1998/?pg=6&layout=s

Tanyi Attila. A Frankfurti Iskola és 1968. Fordulat. 2009.
https://epa.oszk.hu/02100/02121/00004/pdf/EPA02121_Fordulat_2009_6_8-33.pdf?utm_source=chatgpt.com

Barthes, Roland, Mitológiák, Bp. 1983.

Barthes, Roland, A divat mint rendszer, Bp. 1999.

HALL, Stuart: A kulturális identitásról. In. FEISCHMIDT Margit (Szerk.): Multikulturalizmus (Láthatatlan Kollégium-Osiris, Budapest 1997) pp. 60-85.

FOUCAULT, Michel: Mi a szerző? In. Michel Foucault: Nyelv a végtelenhez. Tanulmányok, előadások, beszélgetések. Sutyák Tibor (Szerk.) (Latin Betűk, Debrecen, 2000)

FOUCAULT, Michel: A szubjektum és a hatalom In. KIS A. A. - KOVÁCS S. - ODORICS F. (Szerk.): Testes könyv II. (Ictus-JATE Irodalomelméleti Csoport, Szeged, 1997) pp. 267-293.,

BARTHES, Roland: A szerző halála [1968] In. A szöveg öröme (Osiris, Bp. 1996)

CASTELLS, Manuel: Az identitás felépítése In. M. Castells: Az identitás hatalma. Az információ kora II. kötet (Gondolat, Bp. 2006) pp. 28-35.

FANON, Franz: Feketének lenni [1986] In. BÓKAY A. (Szerk.): A posztmodern irodalomtudomány kialakulása. A posztstrukturalizmustól a posztkolonialitásig. Szöveggyűjtemény (Osiris, Bp. 2002) pp. 614-629.

SAID, Edward: Hogyan talált magára Európa, miközben bekebelezte a világot. Kultúra és identitás (Elektronikus formában: <http://www.c3.hu/scripta/lettre/lettre53/said.htm>)

BHABHA, Homi K.: Disszemináció: A modern nemzet ideje, története és határai In: THOMKA B. (Szerk.): Narratívák 3. (Kijárat Kiadó, Bp. 1999) pp. 85-121. http://adatbank.transindex.ro/html/cim_pdf722.pdf

BHABHA, Homi K.: A másik kérdése: sztereotípa, diszkrimináció és a kolonializmus. Ford. Sári László In. BÓKAY Antal – VILCSEK Béla – SZAMOSI Gertrúd – SÁRI László (Szerk.): A posztmodern irodalomtudomány kialakulása (Osiris, Bp. 2002) pp. 630–643. [1994 The Location of culture]

SAID, Edward: Bevezetés a posztkoloniális diszkurzusba In. BÓKAY A. (Szerk.): A posztmodern irodalomtudomány kialakulása. A posztstrukturalizmustól a posztkolonialitásig. Szöveggyűjtemény (Osiris, Bp. 2002) pp. 608-613.

Anthony D. Smith, Nationalism and Modernism. Routledge: London, 1998. 199-220.

Berezhnaya, Liliya – Hein-Kircher, Heidi, Sacralization of History in times of crisis. CEU Press, 2025. 9-48. (POVEDÁK ISTVÁNTÓL KÉRNI EMAILBEN)

Bell Hooks: A feminizmus mint transzformációs politika.

BOURDIEU, Pierre: A női lét mint észlelet, In. P. Bourdieu: Férfiuralom (Napvilág Kiadó, Bp. 2000) pp. 71-77.

BEAUVOIR, Simone de: A második nem [1949] (Gondolat, Bp. 1969)

PLATH, Sylvia: Az üvegbura (Európa Könyvkiadó, Bp. 2010) Szépirodalom

BUTLER, Judith: Gender trouble, 1990.

ASSMANN, Jan: Kánon és cenzúra In. ROHONYI Zoltán (Szerk.): Irodalmi kánon és kanonizáció (Osiris, Bp. 2001)

KERMODE, Frank: Kánonok és elméletek In. ROHONYI Zoltán (Szerk.): Irodalmi kánon és kanonizáció (Osiris, Bp. 2001)

CARR, David: A történelem realitása In. THOMKA B. (Szerk.): Narratívák 3. (Kijárat Kiadó, Bp. 1999) pp. 6-85.

ASSMANN, Aleida: Szövegek, nyomok, hulladékok: a kulturális emlékezet változó médiumai In. KISANTAL Tamás (Szerk.): Narratívák 8. Elbeszélés, kultúra, történelem (Kijárat Kiadó, Bp. 2009)

BANN, Stephen: A történész mint preparátor In. KISANTAL Tamás (Szerk.): Narratívák 8. Elbeszélés, kultúra, történelem (Kijárat Kiadó, Bp. 2009)

BURKE, Peter: Az eseménytörténet és az elbeszélés felélesztése In. THOMKA B. (Szerk.): Narratívák 3. A kultúra narratívái. (Kijárat Kiadó, Bp. 1999) pp. 37-52.

WHITE, Hayden: A történelem terhe (Osiris – Horror Metaphysicae, Bp. 1997)

WHITE, Hayden: A történelmi szöveg mint irodalmi műalkotás In. KIS A. A.-KOVÁCS S.-ODORICS F. (Szerk.): Testes könyv I. (Ictus-JATE Irodalomelméleti Csoport, Szeged, 1996) pp. 333-354

Ajánlott irodalom

Habermas, J.: A kommunikatív cselekvés elmélete. Bp. 2011.

Marcuse, H. Az egydimenziós ember. Bp. 1990.

Imre Szeman, Sarah Blacker, and Justin Sully: A Companion to Critical and Cultural Theory. Wiley Blackwell, 2017. XVII-XXXIII.

Lévi-Strauss, Claude, Szomorú trópusok, Bp., 1973.

Ferdinand de Saussure: Bevezetés az általános nyelvészetbe. Bp, 1998

BAUMAN, Zygmunt: Identitás és globalizáció In. Magyar Lettre (2001. ősz, 42. sz.) (Elektronikus formában: <http://www.c3.hu/scripta/lettre/lettre42/bauman.htm>)

DE MAN, Paul: Az önéletrajz mint arcrongálás In. Pompeji (1997/2-3. sz.) pp. 93-108.

Clifford Geertz: Az identitás politikájáról, in Magyar Lettre Internationale 31. szám (1998.) net. <http://www.c3.hu/scripta/lettre/lettre31/geert.htm>

GROYS, Boris: Öngyűjtők. Ford. Sebők Zoltán (Elektronikus formában: http://www.balkon.hu/balkon02_11/02groys.html)

ZIZEK, Slavoj: A Valós melyik szubjektuma In. KIS A. A. - KOVÁCS S. - ODORICS F. (Szerk.): Testes könyv I. (Ictus-JATE Irodalomelméleti Csoport, Szeged, 1996) pp. 195-240.

HOLMES, Brian: A rugalmas személyiség: egy új kultúrkritika felé In. exindex (Elektronikus formában: <http://exindex.hu/index.php?l=hu&page=3&id=330>)

BHABHA, Homi K. - BISWAS, Sutapa: The Wrong Story In. New Statesman & Society (1989. Vol. 2., No. 80.) pp. 40-42.

BELTING, Hans: A világművészet és a kisebbségek: A művészettörténet új földrajza In H. Belting: A művészettörténet vége (Atlantisz, Bp. 2006) pp. 95- 104.

CLIFFORD, James: Kiállított kultúrák (Nem nyugati tárgyak európai gyűjteményekben) (Elektronikus formában: <http://www.c3.hu/scripta/lettre/lettre43/clifford.htm>)

FISHER, Jean: The Other Story and the Past Imperfect In. Tate Papers (2009. Ősz) <http://www.tate.org.uk/research/tateresearch/tatepapers/09autumn/fisher.shtm>

FISHER, Jean: The Syncretic Turn: Cross-Cultural Practices in The Age of Multiculturalism (részletek) In. Zoya KOCUR – Simon LEUNG (Szerk.): Theory in Contemporary Art Since 1985. (Blackwell Publishing, 2008) pp. 233-242.

HALL, Stuart: "The local and the global: globalization and ethnicity", in McClintock, Anne; Mufti, Aamir; Shohat, Ella (eds.), Dangerous liaisons: gender, nation, and postcolonial perspectives, Minnesota, Minneapolis: University of Minnesota Press, 1997. 173–187,

SAID, Edward W.: Orientalism. Knopf Doubleday, 1979.

Tim Edensor, National Identity, Popular Culture and Everyday Life. Oxford: Berg, 2002. 37-170

DAVIS, Whitney: Founding the closet: sexuality and the creation of art history [1992] In. Steve EDWARDS (Szerk.): Art And Its Histories (Yale University Press in association with the Open University, London, 1999)

MILLET, Kate: Sexual Politics (1970)

Tanulási eredmények	
Tudás	a kultúra elemzésének kritikai attitűdje, a cultural studies alapvető irodalmának és elemzésének ismerete
Képesség	értelmezés, feldolgozás, elemzés, kritikai attitűd
Attitűd	nyitottság, a szakmaiság határait betartó kritikai attitűd, elkötelezettség
Autonómia és felelősségvállalás	mindkettő fontos :)

Felmentés
Nem adható felmentés a kurzuson való részvétel és teljesítés alól.

Tantervi kapcsolatok		
Tantárgy	Kapcsolódó kurzusok (párhuzamosságok)	Kurzus érdemjegy aránya a tantárgyban

A tantárgy előfeltételei a tantervi hálónak szerint:	Szabadon választott esetén sajátos előfeltételek vagy a kurzus felvételére vonatkozó esetleges sajátos előfeltételek:	Szabadon választhatóként felvehető?
		Nem

Mesterséges intelligencia használatára vonatkozó irányelvek és szabályok a kurzusban
A mesterséges intelligencia egyetemi használatára a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem Mesterséges Intelligencia és Plágiumszabályzata vonatkozik.

Alapanyagigény	Ki biztosítja?

Egyéb információ, megjegyzések